

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 338.43(478)

DUDOGLO TATIANA

**GESTIUNEA EFICIENTĂ A POTENȚIALULUI FUNCİAR CA
BAZĂ A DEZVOLTĂRII ECONOMICE A UTA GAGAUZIA**

**Specialitatea: 521.03 – ECONOMIE ȘI MANAGEMENT
ÎN AGRICULTURĂ**

Autoreferatul
tezei de doctor în științe economice

CHIȘINĂU, 2016

Teza a fost elaborată în cadrul catedrei „Management” a Academiei de Studii Economice din Moldova.

Conducător științific:

ONOFREI Alexandr, profesor universitar, doctor habilitat în științe economice, Universitatea de Stat din Moldova

Referenți oficiali:

CATAN Petru, profesor universitar interimar, doctor habilitat în științe economice, Universitatea Slavonă din Moldova

TCACI Natalia, conferențiar universitar, doctor în științe economice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova

Componența Consiliului Științific Specializat:

PALADI Ion, **președinte**, profesor universitar, doctor habilitat în științe economice, Academia de Studii Economice din Moldova

PORTARESCU Serghei, **secretar științific**, conferențiar universitar, doctor în științe economice, Academia de Studii Economice din Moldova

DOGA Valeriu, profesor universitar, doctor habilitat în științe economice, Institutul Național de Cercetări Economice

PARMACLI Dmitri, profesor universitar, doctor habilitat în științe economice, Universitatea de Stat „B.P.Hașdeu” din Cahul

MOCANU Natalia, conferențiar universitar, doctor habilitat în științe economice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova

LITVIN Aurelia, conferențiar universitar, doctor habilitat în științe economice, Universitatea Agrară de Stat din Moldova

Susținerea tezei va avea loc la 25 august 2016, ora 14⁰⁰, în ședința Consiliului Științific Specializat D 32.521.03 – 07 din cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova, pe adresa: MD-2005, mun. Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61, bl.A, et 3, Sala Senatului.

Teza de doctor în științe economice și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Academiei de Studii Economice din Moldova și pe pagina web a C.N.A.A. a Republicii Moldova (www.cnaa.md)

Autoreferatul a fost expediat la data de « _____ » _____ iulie 2016

Secretar științific al Consiliului

Științific Specializat, conf. univ., dr. în economie

PORTARESCU Serghei

Conducător științific, prof. univ., dr. hab. în economie

ONOFREI Alexandr

Autor

DUDOGLO Tatiana

© Dudoglo Tatiana, 2016

I. REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei de cercetare este cauzată de un șir de factori de ordin social-economic și tehnologic care determină necesitatea argumentării științifico-metodice a abordărilor de creștere a eficacității funcționării regiunilor, în baza perfecționării gestiunii potențialului funciar. Având în vedere că, agricultura (ca ramură) constituie un rol important în procesul de asigurare a securității alimentare a țării, regiunilor, a populației, actualmente problemele ramurale, sunt orientate tot mai mult la nivel național. Soluționarea problemelor de utilizare a resurselor funciare nu diferă prin complexitatea și sistemicitatea sa, ci, deseori poartă un caracter situațional. Organele puterii de stat nu dispun de programe regionale de dezvoltare și gestiune a resurselor funciare eficiente, dar metodele aplicate nu iau în considerare posibilitățile de utilizare a bunelor practici din țară și de peste hotare. Problemele enumerate ne-au determinat să alegem anume această temă de cercetare, care desigur o considerăm actuală.

Descrierea situației în domeniul de cercetare științifică și identificarea problemelor de cercetare.

Resursele funciare ale unei regiuni sunt incluse în cele agricole: apele, resurse minerale, forestiere, piscicole și cele de agrement. În lucrare sunt abordate doar resursele funciare utilizate în agricultură, pe care le considerăm ca resurse de bază ale regiunii.

Cercetarea de doctorat se bazează pe abordările teoretice și metodologice ale autorilor autohtoni și străini, pe practicile de formare și aplicare la nivel mezo-economic a programelor de creștere a eficienței resurselor funciare agricole, a proiectelor investiționale și altor instrumente și metode, orientate spre soluționarea problemelor de dezvoltare sustenabilă a regiunii.

Aspectele de argumentare a politicii utilizării resurselor funciare sunt reflectate în literatura de specialitate din diverse poziții, dar, de regulă, fără a fi privite în complexitatea sa. În mod particular, aceste aspecte de potențial funciar ca bază a dezvoltării economice a regiunilor sunt întâlnite în lucrările autorilor străini A. Midrina și O. Leppke, D. Bubnova, A. Golovina, O. Iurieva și A. Șlenko și alți autori.

Unor aspecte separat, orientate spre eficiența resurselor funciare sunt consacrate lucrările autorilor străini: V. Miloserdov, care recomandă utilizarea suprafețelor consolidate pentru lucrările agricole, A. Varlamov, ce oferă un rol important reglementării de stat a relațiilor funciare, I. Ușacev, A. Iugai și V. Cernikov – consideră importantă stimularea utilizării raționale a resurselor funciare agricole.

Printre autorii autohtoni ce au studiat problema dată putem menționa așa personalități remarcabile ca:

- D. Parmacli, care în monografia sa „Potențialul funciar în agricultură” a recomandat metodologia de determinare a potențialului funciar la nivel ramural [12];

- E. Timofti [10] și A. Stratan [9] în cercetările sale au elaborat și recomandat un mecanism economic propriu al creșterii eficienței agriculturii în baza utilizării raționale a resurselor funciare;
- D. Cimpoeș a consacrat cercetările sale problemelor de consolidare a terenurilor, cu scopul creșterii eficienței acestora [4];
- O. Buzu a adus un aport considerabil prin cercetările sale la tema: „Dezvoltarea metodologiei evaluării resurselor funciare utilizate în agricultură” [2];
- P. Catan a efectuat cercetări valoroase în domeniul eficienței utilizării resurselor funciare în agricultură [3];
- V. Doga, T. Bajura și alți cercetători din cadrul Institutului Național de Cercetări Economice al AȘRM au elaborat strategia de dezvoltare a agriculturii Republicii Moldova, în care și-au găsit reflectare și problemele de utilizare eficientă a resurselor funciare în cadrul agriculturii [5];
- N. Mocanu [15] și A. Litvin [8], savanți din cadrul Universității Agricole de Stat din Moldova au recomandat căile de restructurare a agriculturii și creștere a eficienței realizării produselor agricole;
- I. Paladi, I. Sîrbu – savanții din Academia de Studii Economice din Moldova au contribuit esențial în elaborarea căilor de creștere economică a regiunilor țării [17].

Deși sunt multe lucrări științifice în domeniul selectat, totuși, au rămas un set de probleme ce rămân a fi discutate sub aspect metodologic, teoretic și practic, legate de gestiunea potențialului funciar la nivel de regiune, în contextul real al Republicii Moldova.

Actualmente nivelul studiilor teoretice cu referință la utilizarea resurselor funciare se caracterizează prin existența multiplelor direcții și abordări conceptuale, dar, concomitent și prin lipsa unei păreri referitor la esența lor economică și a criteriilor de evaluare. Din acest motiv întrebările orientate spre esența economică, criteriile de evaluare și determinarea nivelurilor critice (minime) ale eficienței utilizării potențialului funciar, a mecanismelor de asigurare, criteriile de clasificare și a factorilor ce o influențează rămân a fi actuale sub aspect științific. În pofida interesului sporit și existenței lucrărilor științifice fundamentale, articolelor în literatura de specialitate, o serie de întrebări cheie de ordin teoretic și metodic referitoare la gestiunea potențialului funciar al regiunii, totuși, nu sunt suficient cercetate.

Studiul asupra cercetării ne demonstrează că problemele legate de determinarea eficienței producției la nivel regional nu au găsit reflecție cuvenită în literatura de specialitate.

Sistemul de relații funciare s-a modificat sub influența implementării normelor de drept cu referință la autogestiunea locală. Acest fapt înseamnă că problemele de utilizare a resurselor funciare trebuie să fie abordate în relație cu problemele locale și probleme de dezvoltare regională.

Dinamicitatea, posibilitatea gestiunii, determinării și evaluării potențialului funciar sub diferite aspecte, face binevenită divizarea lui în câteva categorii: potențial funciar real și potențial funciar calculat (normativ).

În pofida faptului că Republica Moldova dispune de un potențial funciar considerabil, acesta se utilizează inefficient și chiar nerațional. O parte considerabilă de terenuri sunt lăsate neprelucrate și nu se folosesc în modul cuvenit.

Starea actuală de utilizare a terenurilor din localitățile țării nu corespunde cerințelor de gestiune rațională a pământurilor, dar statul, în procesul reglementării relațiilor funciare, nu reușește să aplice în măsura cuvenită pârghiile de ordin juridic, administrativ și economic la nivel local.

Scopul și obiectivele lucrării.

Scopul tezei de doctorat constă în elaborarea bazelor teoretice și a instrumentarului metodic pentru perfecționarea sistemului de gestiune a potențialului funciar regional pentru a-i asigura creștere economică.

Pentru realizarea scopului autorul a formulat și realizat următoarele **sarcini de bază**:

- argumentarea teoretică și metodologică a dispozițiilor ce desfășoară esența și conținutul gestiunii eficiente a potențialului funciar al regiunii, ca bază a dezvoltării economice;
- aprecierea conținutului, stării și eficienței actuale a procesului de utilizare a resurselor funciare a Republicii Moldova și UTA Gagauzia;
- argumentarea economică a direcțiilor prioritare de creștere a productivității resurselor funciare regionale;
- propunerea metodei de evaluare a eficienței utilizării pământului în agricultură;
- argumentarea parametrilor productivității (fertilității) solului în Republica Moldova și UTA Gagauzia;
- elaborarea recomandărilor referitor la perfecționarea mecanismului de reglementare regională a proprietății funciare agricole;
- analiza experienței altor state cu scopul determinării condițiilor utilizării raționale a pământului la nivel de regiune;
- propunerea și argumentarea instrumentarului teoretico-metodic de raționalizare a utilizării resurselor funciare.

Obiectul cercetării îl constituie sistemul de gestiune a resurselor funciare ca factor de bază al dezvoltării sustenabile a regiunii, care reprezintă în esență sa un sistem deschis teritorial economic aflat în dezvoltare. Cercetările aplicate și calculele din disertație sunt efectuate în baza întreprinderilor agricole din UTA Gagauzia.

În calitate de **subiect al cercetării** este preluată totalitatea relațiilor de ordin economic și administrativ, care apar între subiecții economici și organele de stat în procesul utilizării resurselor funciare.

Ipoteza științifică a lucrării este presupunerea că: creșterea competitivității întreprinderilor agricole ale regiunii și asigurarea dezvoltării inovatoare a acestora sunt posibile prin determinarea direcțiilor științifice argumentate de gestiune a potențialului funciar al regiunii.

Pentru soluționarea problemelor formulate în lucrare au fost utilizate metode de comparație economică, economico-matematică, sistemică și analiza de management, tehnici de sinteză și analiză, dar și alte metode.

Ca bază informațională a cercetării au servit sintezele materialelor analitice, publicate în presa periodică, materialele conferințelor științifico-practice și seminarelor, cercetările autorului, datele din rapoartele financiare ale întreprinderilor, a Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova și a Direcției gospodărire agricolă a UTA Gagauzia, dar datele din rețeaua Internet.

Noutatea științifică a rezultatelor cercetării constă în soluționarea problemei științifice importante, care constă în suportul teoretic și metodologic al procesului de gestiune eficientă a potențialului funciar al regiunii, luându-se în considerație măsurile științifico-practice, care determină selectarea și aplicarea metodelor și instrumentarului de asigurare și perfecționare a condițiilor organizatorice convenite. În procesul cercetării:

1. Au fost elaborate abordările teoretice și științifico-metodice a determinării esenței și importanței gestiunii potențialului funciar la nivel regional;
2. Au fost apreciate conținutul, starea și eficiența utilizării resurselor funciare a Republicii Moldova și UTA Gagauzia;
3. Au fost elaborați parametrii potențialului economic de productivitate a solului pentru agricultura zonei de sud a țării;
4. Au fost argumentate economic nivelurile minime a eficienței utilizării resurselor funciare în condițiile agriculturii instabile a UTA Gagauzia;
5. Au fost evidențiați factorii care împiedică utilizarea rațională a pământurilor și resurselor funciare, iar nivelarea acestor factori va permite eficiența utilizării pământurilor în regiune;
6. Au fost elaborate recomandări privind perfecționarea mecanismului de reglementare a utilizării regionale a terenurilor agricole.

Semnificația teoretică constă în faptul că, analiza efectuată asupra stării actuale și în perspectivă a dezvoltării întreprinderilor agricole din Republica Moldova și UTA Gagauzia, în mod particular, și recomandările elaborate cu referință la asigurarea creșterii economice pot fi

utilizate în continuare pentru elaborarea căilor și direcțiilor dezvoltării economice sustenabile a regiunilor țării.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în analiza efectuată în cadrul cercetării și derivă din recomandările ce le conține, implementarea cărora poate contribui la creșterea calității deciziilor strategice și tactice, adoptate de producătorii agricoli, dar și de către autoritățile de state ale regiunii, în domeniul dezvoltării sectorului agricol național, creșterii eficienței acesteia.

Problema științifică importantă soluționată în lucrare constă în elaborarea sistemului complex de perfecționare a gestiunii potențialului funciar al regiunii ca bază a dezvoltării economice.

Aprobarea rezultatelor științifice. Rezultatele și concluziile de bază ale cercetării de doctorat au fost prezentate în cadrul a 11 conferințe științifico-practice internaționale, inclusiv la 4, organizate în străinătate. Recomandările de bază și-au găsit aplicație în cadrul entităților agricole SRL „Cumnuc - Agro” și SRL „Bașcalean - Agro”, SA „Aidîn”, dar și în procesul de elaborare a programului de dezvoltare a ramurii agricole a UTA Gagauzia.

Unele aspecte teoretice, concluzii și recomandări practice din cercetare au fost prezentate de către autor în țară și în străinătate, în cadrul seminarelor cu participarea mai multor departamente de profil din mai multe universități și au fost aplicate de către entitățile agricole și regiune.

Publicațiile la tema tezei. La tema tezei s-au elaborat și editat 21 lucrări, inclusiv 1 monografie cu volum total de 25,7 coli de tipar, dintre care 8,9 coli de tipar au fost elaborate de autor.

Concluziile și recomandările reflectă rezultatele obținute în procesul de cercetare efectuat, exprimate succint. Sunt evidențiate originalitatea și noutatea științifică, dar și valoarea aplicativă a rezultatelor cercetării.

Volumul și structura tezei. Lucrarea este formată din introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, lista surselor bibliografice utilizate și anexe. Volumul total al disertației este de 127 pagini, inclusiv 29 tabele, 34 formule, 27 figuri. Fiecare capitol reprezintă o cercetare autonomă a unei probleme științifice, reprezentând concomitent o continuitate logică celei precedente. Lista literaturii include 153 denumiri.

Cuvinte-cheie: potențial funciar, sol, dezvoltare economică, regiune, producere agricolă, culturi agricole, agricultură, rentabilitatea producției, productivitatea solului.

II. CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1. Bazele teoretice și metodologice ale procesului de gestiune a potențialului funciar al regiunii

De către autor sunt cercetate bazele teoretice ale procesului de gestiune a potențialului funciar al regiunii și aspectele legate de relațiile funciare, cât și reglementarea acestora.

Pământul devine un mijloc activ de producere în cadrul agriculturii. El îndeplinește rolul de premisă materială a procesului de muncă, drept unul dintre factori materiali de producție. Economistul englez William Petty s-a exprimat în următorul mod despre rolul „pământului”: „munca este tatăl, iar pământul, muma ei (bogăției)”. [11, p. 286]

Potențialul funciar al unei regiuni reprezintă nu doar nivelul de dezvoltare economic și social atins, dar și acele rezerve de care dispune o anumită regiune sau alta.

Anume pentru determinarea rezervelor este necesară cercetarea potențialului funciar, fortificarea și utilizarea rațională a căruia nu este doar un scop orientat spre economia regiunii, dar metodă de realizare a funcționării eficiente a procesului de reproducție.

Din motiv că suprafața de pământ prelucrat ce-i revine unui om scade, dar necesitățile de produse agricole cresc în continuu, îmbunătățirea utilizării solului, creșterea productivității lui au o importanță majoră [14, p. 14].

Acest fapt scoate în prim plan problema protejării fondului funciar al Republicii Moldova, a pământurilor accesibile pentru producere agricolă și condiționează necesitatea atitudinii speciale față de utilizarea și protecția terenurilor agricole. Atitudinea grijulie față de pământ corespunde și principiilor de stopare a poluării și degradării solurilor, menținerii acestora la un anumit nivel de fertilitate. Sub noțiunea de utilizare rațională a solurilor se subînțelege sistemul de gestiune a agriculturii în așa mod ca să se obțină volum maxim de producție cu cheltuieli minime, concomitent asigurându-se creșterea stabilă a productivității lor (solurilor). Perfecționarea utilizării resurselor funciare este, deci, o problemă importantă și complexă.

Procesul de dezvoltare economică, din anumite considerente, a condus la epuizarea potențialului natural-funciar. Eroziunea solului cauzată de ape și vânturi, factorii antropici au condus la scăderea fertilității solului în agricultură. În acest context a devenit actuală problema elaborării strategiei economice de reproducere a resurselor funciare ale regiunii, dar și țării în întregime.

Scopurile gestiunii în domeniul funciar reprezintă exprimarea concentrată a necesităților societății, satisfăcute în baza utilizării proprietăților pământului. În oricare societate o importanță majoră îi revine politicii funciare, care determină atitudinea statului față de metodele eficiente de utilizare a potențialului funciar. Politica funciară ca element al administrării de stat include un șir de elemente-cheie ale principiilor de gestiune eficientă a solului în cadrul statului, care se exprimă prin: asigurarea relațiilor raționale de chirie, perfecționarea bazei normativ-legale cu referință la utilizarea pământurilor, repartizarea împuternicirilor de gestiune a resurselor funciare, atragerea investițiilor în complexul funciar.

Din punctul de vedere a autorităților municipale și regionale terenurile agricole sunt considerate sursă a bugetelor la nivelul corespunzător și în același timp resursă pentru

producerea agricolă, care este necesară pentru asigurarea populației și dezvoltarea teritoriilor agricole.

În legătură cu acestea, autoritățile la nivel regional sunt primul și principalul „catalizator” al politicii funciare. În primul rând ele dispun de posibilități reale de inițiativă legislativă în domeniul funciar, care include atât metodele și regulile de oferire a terenurilor, cât și definirea metodelor de creștere a atractivității investiționale. În al doilea rând, regiunilor le sunt transmise drepturile de a elabora politica fiscală proprie în domeniul terenurilor de pământ. La final, autoritățile regionale pot și trebuie să aplice pârghii administrative pentru a crea un sistem de relații reciproce a organelor de stat, pe de o parte și a investitorilor pe de altă parte.

Sarcinile prioritare în sfera relațiilor funciare constituie elaborarea planului de măsuri de către organele puterii locale cu referință la dezvoltarea relațiilor funciare la nivel regional, dar și determinarea hotarelor raionale, efectuarea lucrărilor de amenajare a terenurilor; asigurarea informațională eficientă a societății despre situația în domeniul construcțiilor individuale; realizarea relațiilor comerciale funciare cu scopul utilizării raționale a teritoriilor din subordinea regiunii ș. a.

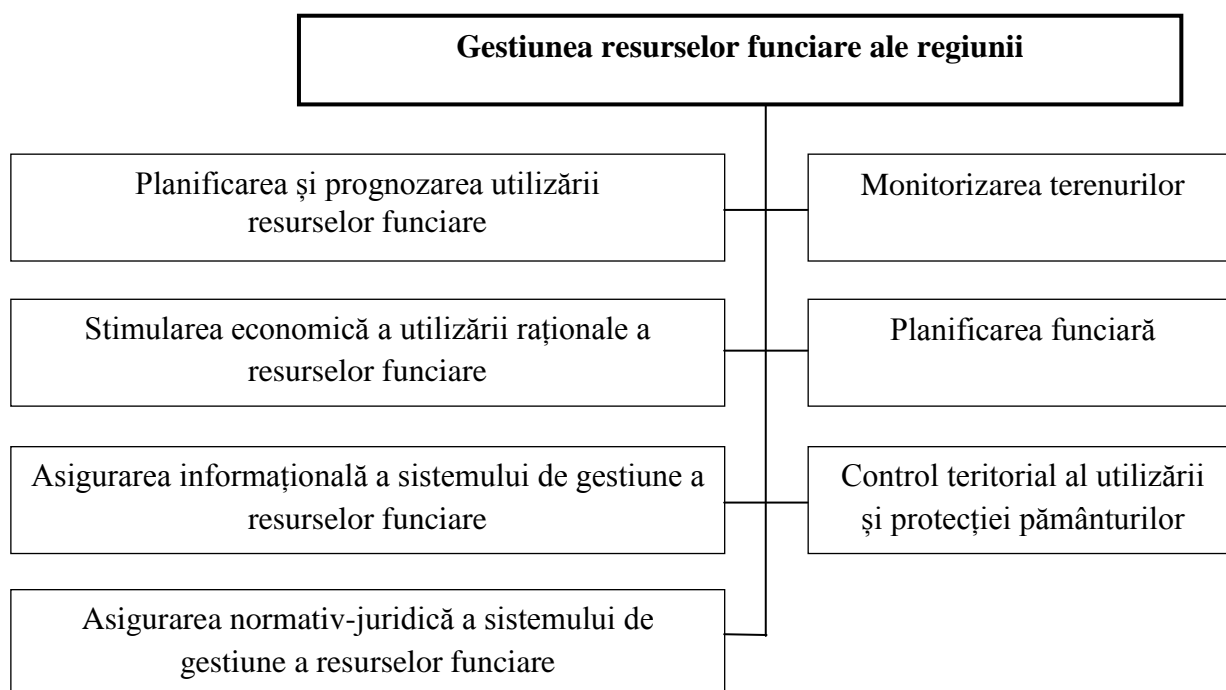

Figura 1. Schema gestiunii resurselor funciare ale regiunii

Sursa: elaborată de autor

Bazele metodologice de calculare a eficienței utilizării resurselor funciare în agricultură pot fi prezentate prin formulele care permit determinarea produsului brut în unități naturale și valorice, pentru fiecare cultură cultivată [13, p. 52 – 55]:

$$P_p = \frac{\sum_{i=1}^n R_i \cdot S_i}{\sum_{i=1}^n S_i}, c/ha \quad (1)$$

$$P_p = \frac{\sum_{i=1}^n R_i \cdot S_i \cdot P_c}{\sum_{i=1}^n S_i}, lei/ha \quad (2)$$

unde: P_p – productivitatea pământului (c/ha, lei/ha)

R_i – randamentul culturii pe terenul i (c/ha);

S_i – suprafața terenului i (ha);

P_c – prețul curent al culturii (lei/Center);

n – numărul terenurilor.

În general, formula de calcul a potențialului economic al terenurilor agricole este [16, p. 22]:

$$PE = \sum_j \sum_{k \in K} S_{jk} \cdot q_{jk} \cdot P_k \quad (3)$$

unde: S_{jk} – mărimea terenurilor agricole de tip j cu destinația k ;

q_{jk} – productivitatea terenurilor agricole de tip i cu destinația k ;

p_k – valoarea producției obținute în situația utilizării terenurilor agricole cu destinația k .

Eficiența economică a utilizării resurselor funciare în agricultură poate fi exprimată în unități (indicatori) naturale, valorice și relative (figura 2).

De rând cu indicatorii tradiționali ai eficienței utilizării terenurilor productive este rațional să se aplice și indicatorul de realizare a potențialului acestora, care vor reflecta în complexitate nivelul eficienței obținute în urma utilizării terenurilor și rezervele posibile de creștere a productivității producției agricole.

Indicatorii specifici ai productivității solului, care caracterizează rezultatul raportat la suprafața de teren a anumitor culturi pot avea 3 nivele de gradație [12, p. 134]:

- **nivelul științific argumentat** – reprezintă indicatorul mediu anual al productivității anumitor culturi obținut în cadrul stațiilor experimentale republicane în condiții reale de producere, cu anumit grad de intensificare, cât cu irigarea acestora, atât și fără irigare;

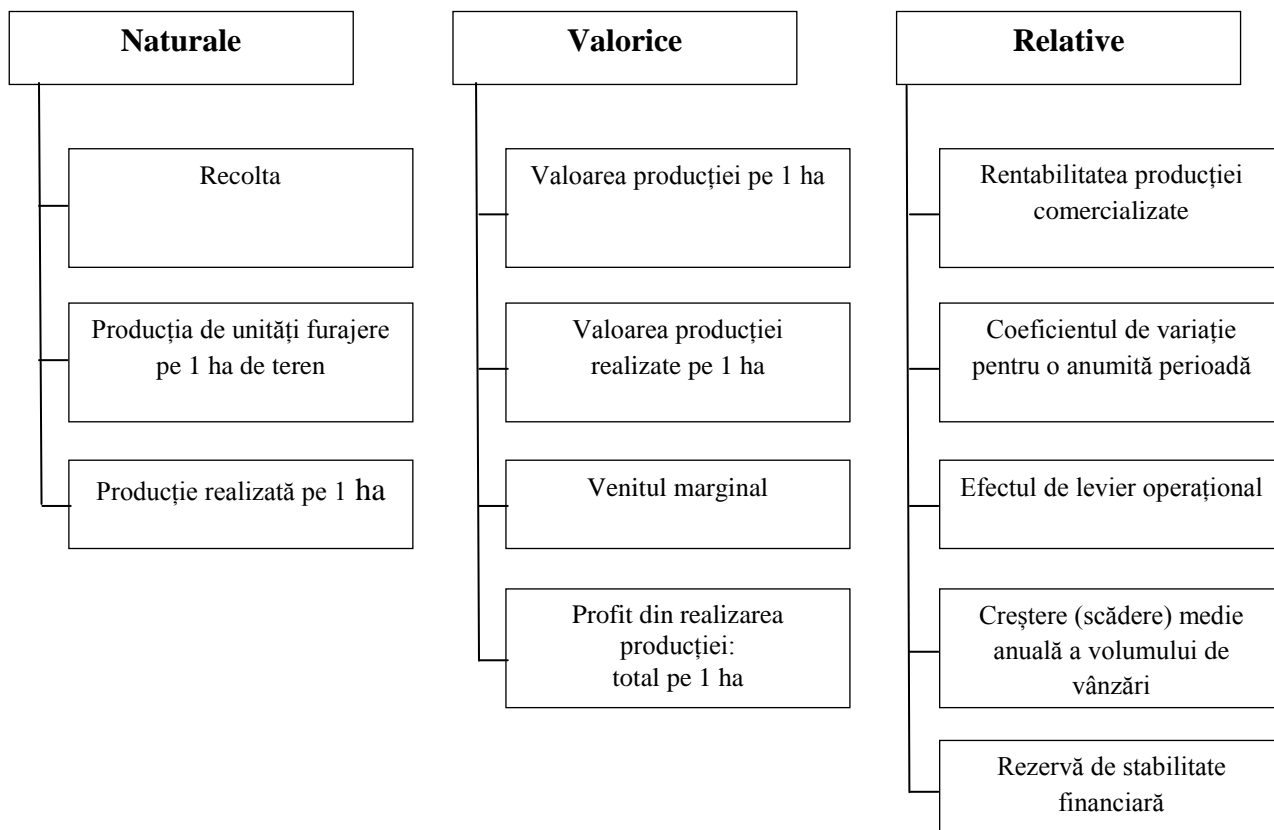

Figura 2. Indicatori ai eficienței economice de utilizare a pământului

Sursa: elaborată de autor

- **nivelul maxim de productivitate** – luându-se în considerare indicatorul maxim realizat real al productivității la nivel de republică (regiune), pentru o perioadă determinată în condiții cu irigare intensivă, cât și fără irigare;
- **nivelul real de productivitate**, care se caracterizează prin nivelul roadei obținut pe o perioadă de 3 ani consecutivi în condiții de producere la nivel de republică (regiune) cu irigare și fără.

Capitolul 2. Eficiența utilizării potențialului funciar în condițiile agriculturii nesustenabile a Republicii Moldova și UTA Gagauzia

Ponderea medie a terenurilor cu grâu, porumb și floarea-soarelui pentru perioada de 3 ani (2012 - 2014) a constituit 1124,7 mii ha, sau 75,7% din totalul de terenuri însămânțate, dar în UTA Gagauzia – 59,87 mii ha, sau 76,0%. Observăm faptul că, culturile menționate sunt cele mai răspândite pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv în regiunea de Sud. Pentru perioada 2009 - 2014 în UTA Gagauzia volumul vânzărilor al culturilor cerealiere și floarea-soarelui constituia 73,7% din totalul vânzărilor de culturi vegetale, fapt care demonstrează importanța acestora. În general, în perioada ultimilor 12 ani, în urma comercializării produselor vegetale a

fost obținut 4/5 din profit. Acești indicatori indică importanța utilizării raționale și eficiente a resurselor funciare a entităților agricole la nivel regional.

Resursele funciare ale regiunilor se împart condiționat în două categorii: prima (terenuri prelucrate – teren arabil, culturi multianuale) este activ utilizată în procesele de producere agricolă și a doua – pasiv utilizată (pășuni, fânețe naturale). În realitate, entitățile agricole, reieșind din raționamentul economic, determină de sine stătător care terenuri pot fi schimbate într-o categorie sau alta. În acest caz, în calitate de criteriu integrat de atribuire a terenului agricol pentru utilizare pasivă este rațional de a aplica indicatorul de accesibilitate a resurselor funciare, ca relație între productivitatea reală la cea critică (minim admisibilă):

$$D = \frac{q_r}{q_{\min}} \quad (4)$$

Dacă indicatorul de accesibilitate este mai mare decât 1, atunci terenul se va aloca pentru utilizare activă (3).

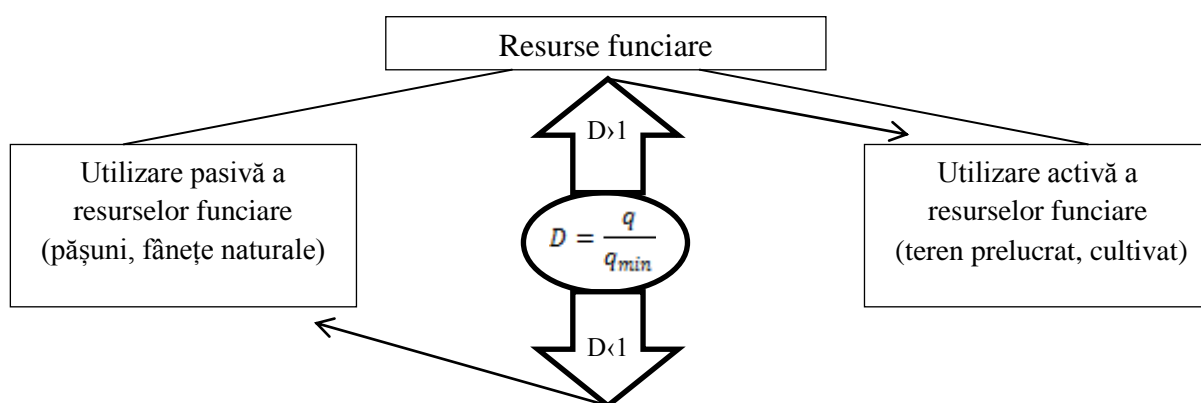

Figura 3. Sistemul de utilizare a resurselor funciare

Sursa: elaborată de autor

UTA Gagauzia este amplasată în epicentrul zonei cu agricultură nesustenabilă, aici sunt mai puține precipitații, fapt care afectează negativ rezultatele producerii culturilor agricole. Confirmare a acestui fapt este și informația despre recoltele obținute la nivel național în comparație cu cele din UTA Gagauzia prezentate în tabelul 1.

În așa mod, recolta culturilor cerealiere, floarea-soarelui, fructelor, legumelor și strugurilor în regiunea Sud, după cum ne arată datele pentru ultimii 19 ani, este mai mică decât media pe republică. În legătură cu aceasta, pentru UTA Gagauzia e necesar să fie acceptate normativele mai mici ale indicatorului de productivitate maximă și a potențialului funciar produs real.

Tabelul 1. Rooda medie la hectar obținută pentru perioada 1995 – 2013 în Republica Moldova și UTA Gagauzia (c/ha)

Denumirea culturii	Republica Moldova	UTA Gagauzia	Rata medie a productivității UTA către RM, %
Cereale și boabe	24,6	22,1	89,8
Floarea-soarelui	12,9	11,9	92,2
Tutun	12,4	12,6	101,6
Legume	80,9	47,5	58,7
Fructe	31,6	19,5	61,7
Struguri	39,6	32,9	83,1

Sursa: prezentat în baza datelor din anuarele statistice a Republicii Moldova pentru 2000-2015 [1]

Cercetările efectuate ne-au permis să determinăm și argumentăm potențialul productivității resurselor funciare în Republica Moldova și UTA Gagauzia pentru cele trei variante: nivel științific argumentat, nivel maxim de productivitate și nivel real de productivitate (tabelul 2).

Tabelul 2. Potențialul de productivitate a solului în Republica Moldova și UTA Gagauzia (c/ha)

Denumirea culturii	Nivel argumentat științific	Nivel maxim de productivitate		Nivel real de productivitate	
		RM	UTA	RM	UTA
Grâu de iarnă	48,0	32,4 (1997)	37,0 (2001)	28,6 (1995-1997)	32,2 (1997-1999)
Orz de iarnă și primăvară	47,0	27,2 (2008)	32,6 (2001)	20,0 (2008-2010)	26,0 (1997-1999)
Mazăre	25,8	16,3 (2006)	27,9 (2004)	15,2 (2004-2006)	21,3 (2004-2006)
Porumb	66,0	39,7 (1997)	38,1 (1997)	33,4 (1995-1997)	26,0 (1995-1997)
Floarea-soarelui	25,8	18,3 (2013)	18,2 (2013)	14,9 (2008-2010)	14,1 (2008-2010)
Tutun	24,0	17,7 (2010)	20,7 (2010)	16,7 (2008-2010)	17,8 (2010-2012)
Legume	350,0	112,6 (2006)	107,5 (2006)	101,3 (2004-2006)	84,5 (2004-2006)
Fructe	228,5	63,0 (1997)	58,2 (2013)	45,1 (1995-1997)	44,4 (2011-2013)
Struguri	76,7	49,5 (2004)	75,8 (2013)	46,7 (2002-2004)	50,2 (2011-2013)

Sursa: prezentat în baza datelor din anuarele statistice a Republicii Moldova pentru 2000-2015 [1] și [12]

Însă, din cauza unor motive obiective și subiective, utilizatorii de resurse funciare ale autonomiei nu au reușit să obțină nivelul de productivitate al solului. Cele mai mici rezultate au fost înregistrate la plantațiile de mazăre (52,6% din nivelul real de productivitate), grâu (53,0%), și în general culturilor cerealiere (67,5%).

În baza evaluării economice a activității de antreprenariat se determină rezervele de producere și financiare. În literatura de specialitate categoria de rezerve se reduce deseori la micșorarea pierderilor de utilizare a resurselor, ceea ce reflectă varianta simplificată de rezerve

ale producției. Ar fi mai corect sub noțiunea de rezerve să subînțelegem posibilitățile neutilizate de diminuare a cheltuielilor curente și viitoare de muncă și financiare, în contextul unui nivel de relații de muncă și de producere.

Rezervele în mărime deplină pot fi determinate prin diferența între nivelul atins de utilizare a resurselor și nivelul posibil, reieșind din productivitatea potențială la nivel de brigadă, fermă, entitate în întregime.

Sub noțiunea de productivitate potențială a resurselor funciare se subînțelege volumul maxim posibil de producție (sub aspect cantitativ și calitativ) în condițiile de utilizare cu eficiență maximă a tuturor mijloacelor de producție, inclusiv de muncă. Respectiv, valoarea globală a rezervelor de creștere a eficienței producției se caracterizează prin diferența dintre potențialul de producție și nivelul realizat al producției.

Se cunoaște că utilizarea resurselor de producție și financiare a întreprinderii poate avea caracter extensiv sau intensiv. Spre deosebire de economia intensivă, utilizarea extensivă a resurselor presupune implicarea în procesul de producție a resurselor suplimentare, când rezultatele producerii cresc în ritm rapid decât costurile de producție, pentru a obține rezultate maxime prin utilizarea resurselor minime.

În agricultură coeficientul utilizării potențialului de productivitate a solului se determină prin relația nivelului de productivitate real către potențialul acestuia.

$$K \frac{q_r}{q_n} \quad (5)$$

Nivelul potențial al productivității resurselor funciare se determină ca suma reală a recoltei și rezerve de creștere reală a ei:

$$q_n = q_r + \Delta q \quad (6)$$

În tabelul 3 am prezentat indicatorii medii anuali de recoltă a culturilor agricole de bază în toate categoriile de gospodării pentru perioada ultimilor 5 ani (2009 – 2013).

În figura 4 sunt reflectate rezervele de creștere a productivității resurselor funciare până la nivelul potențialului real de producție. Calculele ne arată – coeficientul utilizării potențialului de productivitate a solului a constituit pentru grâu $K=21,2/32,2=0,658$. Fapt ce semnifică că rezerva de creștere pentru grâu constituie 34,2%, porumb 16,9%, orz 35,4%, mazăre 47,4%, floarea-soarelui 3,5%, tutun 1,1%, legume 33,7%, fructe 44,6%, struguri 25,3%.

Tabelul 3. Indicatorii potențiali de recoltă a culturilor agricole de bază pentru toate categoriile de gospodării ale UTA Gagauzia (c/ha)

Denumirea culturii	Productivitatea solului		
	potențial de productivitate reală	media reală pentru 2009 – 2013	în % de la nivelul potențial
Grâu de iarnă	32,2	21,2	65,8
Porumb	26,0	21,6	83,1
Orz	26,0	16,8	64,6
Mazăre	21,3	11,2	52,6
Floarea-soarelui	14,1	13,6	96,5
Tutun	17,8	17,6	98,9
Legume	84,5	56,0	66,3
Fructe	44,4	24,6	55,4
Struguri	50,2	37,5	74,7

Sursa: realizat de autor în baza informației din tabelul 2 și a datelor de Direcția gospodărire agricolă a UTA Gagauzia

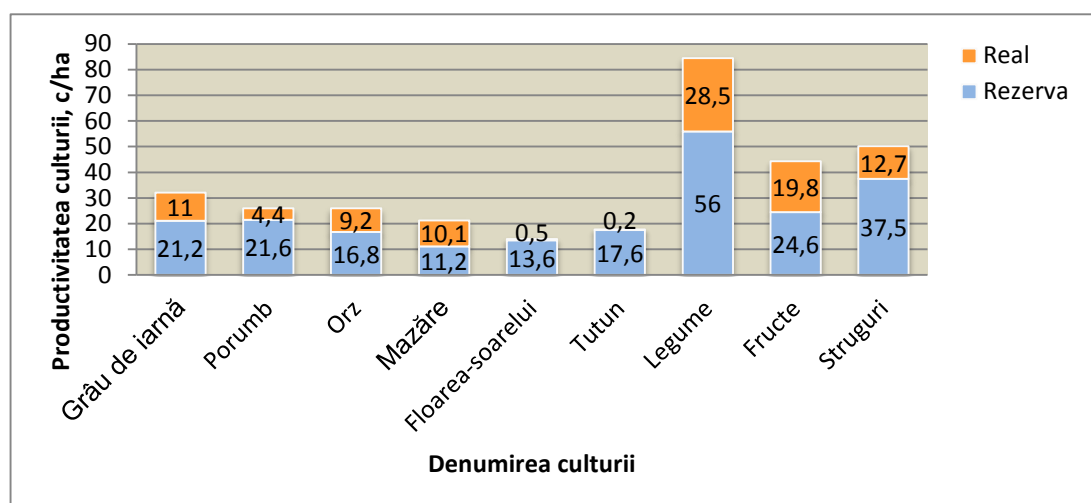

Figura 4. Indicatorii de productivitate potențială și reală a culturilor, în cadrul tuturor categoriilor de gospodării ale UTA Gagauzia pentru perioada 2009-2013

Sursa: elaborată de autor în baza datelor din tabelul 3

Agricultura este ramura de bază a UTA Gaguzia, sectorul agricol constituie baza industriei prelucrătoare, care ocupă 85% pe întreg sector. Sectorul agricol asigură circa 20% din producerea bunurilor, lucrărilor și serviciilor din regiune. Cultivarea plantelor este direcția de bază a agriculturii autonomiei. Această apreciere se justifică nu numai prin suprafețele ocupate, și prin contribuția asigurării populației cu produse alimentare, dar și prin rolul său pentru creșterea animalelor și pentru asigurarea industriei alimentare. Pentru perioada 2009 - 2013 producția agricolă a regiunii UTA Gaguzia a constituit 880 milioane lei, inclusiv în cadrul întreprinderilor agricole – 556,8 milioane lei, sau 63,3%.

În pofida condițiilor climaterice dificile, subiecții funciari din cadrul entităților regiunii, în ultimii 12 ani au obținut o dinamică pozitivă a rentabilității producției și a vânzărilor de cereale și culturilor boboase. Doar pentru așa culturi ca struguri și rapiță s-a admis o descreștere.

Cele expuse se demonstrează prin ecuația tendinței indicatorilor de rentabilitate pentru perioada anilor 2001 - 2012 (tabelul 4).

Tabelul 4. Nivelul mediu anual al rentabilității culturilor agricole de bază în UTA Gagauzia pentru perioada 2001 - 2012

Denumirea culturii	Ecuația tendință	Nivelul mediu anual al rentabilității, %
Cereale și boboase	$y = 0,2878x + 9,2045$	11,1
Cereale și boboase cu excepția porumbului	$y = 0,1965x + 10,439$	11,7
Porumb	$y = 2,2916x - 8,7955$	6,1
Floarea-soarelui	$y = 2,2259x + 29,298$	43,8
Struguri	$y = - 4,1769x + 53,867$	26,7
Rapiță	$y = - 7,22x + 67,64$	46,0

Sursa: calculat de autor în baza informației furnizate de Direcția gospodărire agricolă a UTA Gagauzia

Activitatea operațională a entităților agricole se realizează în condiții de instabilitate climaterică. În acest context, pot fi considerate independente sub aspect economic acele entităților agricole care pe parcursul mai multor ani, chiar dacă volumul de producție al acestora variază în funcție de condițiile climaterice, în mediu este suficient pentru a asigura cel puțin un nivel necesar pentru reproducere simplă.

În așa fel, nivelul fluxurilor financiare de la activitatea operațională, financiară și investițională, care asigură reproducerea simplă, dar și dezvoltare, servește ca indicator al dezvoltării sustenabile a subiectului de gospodărire în cadrul ramurii. Luând în considerare faptul că veniturile și profiturile din activitatea operațională în agricultura UTA Gagauzia reprezintă mai mult de 95%, dar profitul din activitatea de cultivare a plantelor în ultimii ani (2010 - 2012) a constituit 91,8% din total profit al entităților agricole, utilizarea eficientă a pământului reprezintă condiția de bază a dezvoltării agriculturii regiunii.

Din motiv că indicatorii absoluți ai volumului profitului obținut nu pot fi comparați între diverse forme de entități agricole (ca formă organizatorico-juridică și dimensiune), urmează să fie ales un indicator relativ al eficienței producerii, care ar fi binevenit pentru toate categoriile. Așa indicator al utilizării resurselor funciare este profitul obținut pe 1 hectar.

În mod formalizat, mărimea normativă a profitului unei culturi calculată la 1 hectar, pentru a asigura cel puțin reproducerea mijloacelor se determină prin relația (elaborată de autor):

$$- \text{ pentru culturi cerealiere în mediu } P_{\min} = 0,213 \frac{Z}{S}, \text{ lei/ha} \quad (7)$$

$$- \text{ pentru floarea soarelui } P_{\min} = 0,814 \frac{Z}{S}, \text{ lei/ha} \quad (8)$$

$$- \text{ pentru rapiță } P_{\min} = 0,593 \frac{Z}{S}, \text{ lei/ha} \quad (9)$$

$$- \text{ pentru struguri } P_{\min} = 0,222 \frac{Z}{S}, \text{ lei/ha} \quad (10)$$

unde: Z – costul real al producerii culturii respective, raportat la 1 leu;

S – suprafața cultivată pentru cultura dată, ha;

0,213, 0,814, 0,593 și 0,222 coeficienți ai rentabilității producției de cereale, floarea-soarelui și struguri respectiv.

Mărimea profitului minim pentru grupul de culturi de bază se determină ca:

$$P_{\min} = 0,385 \sum_{i=1}^n \alpha_i \frac{Z_i}{S_i}, \text{ lei/ha} \quad (11)$$

unde: $P_{\min}$ – profit minim din realizarea grupului de culturi, lei/ha;

0,385 – coeficient mediu anual al rentabilității culturilor de bază pentru perioada anilor 2010 - 2012;

Z_i – costul real al producției culturii respective, lei;

α_i – ponderea suprafeței cultivate a culturii respective în structura terenurilor pentru toate culturile (în fracții zecimale);

S_i – suprafața cultivată lacultura respectivă, ha;

n – numărul de culturi cultivate.

În perioada 2001 – 2012, în cadrul entităților agricole ale autonomiei, indicatorul profit pe un hectar de pământ a fost în continuă creștere. Valoarea medie anuală calculată a profitului pentru anul 2003 în comparație cu 2012 a crescut de la 7887,7 până la 20050 mii lei, sau mai mult decât de 2,5 ori (figura 5), dar cea calculată pe un hectar aproximativ de 3,8 ori. Cei mai de succes ani pot fi considerați 2008, 2010 și 2011. Profitul mediu obținut de pe un hectar de pământ în decursul a celor 12 ani a constituit 207,9 lei.

Deseori, în condițiile când costurile fixe și costurile variabile nu se modifică, iar prețul de vânzare rămâne neschimbat (spre exemplu în cazul creșterii calității lucrărilor de prelucrare a solului), apare necesitatea de a evalua modificarea costurilor de producție, cauzată de creșterea recoltei cu 1 chintal, adică de a determina costul marginal.

În cazul randamentului solului q_1 costul $Z_1 = \frac{FC}{q_1} + AVC$. Dacă randamentul solului crește cu 1 chintal, adică $q_2 = q_1 + 1$, atunci $Z_2 = \frac{FC}{q_2} + AVC$.

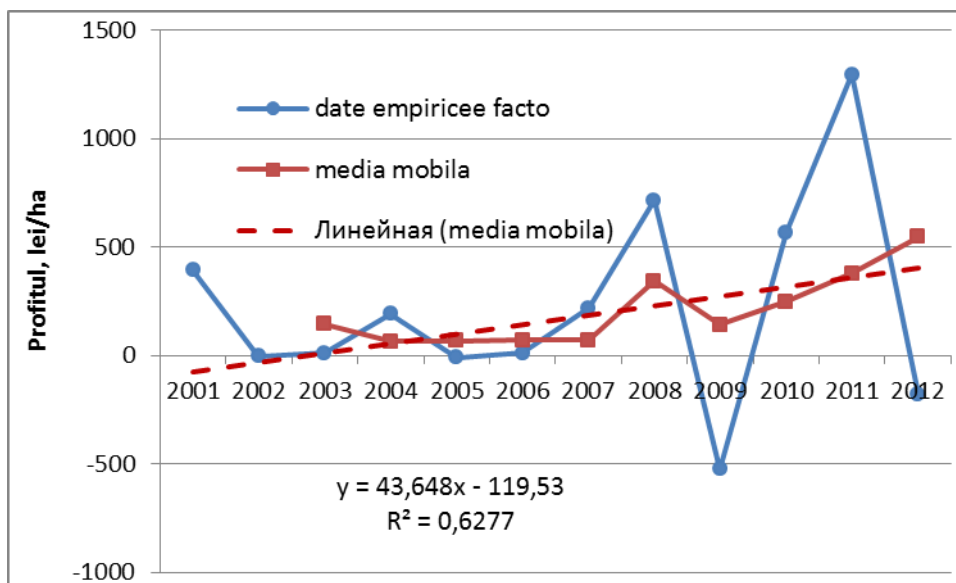

Figura 5. Dinamica profitului real și media mobilă anuală pe 1 hectar de cereale și boboase în UTA Gagauzia pentru 2001 – 2012

Sursa: elaborată de autor în baza informației furnizate de Direcția gospodărire agricolă a UTA Gagauzia

În cazul creșterii randamentului solului scăderea costului va constitui:

$$\Delta Z = Z_1 - Z_2 = \frac{FC}{q_1} + AVC - \left(\frac{FC}{q_2} + AVC \right) = \frac{FC}{q_1} + AVC - \left(\frac{FC}{q_1+1} + AVC \right) = FC \left(\frac{1}{q_1} - \frac{1}{q_1+1} \right) = FC \left(\frac{1}{q_1^2+q_1} \right) = \frac{FC}{q_1^2+q_1}$$

În așa fel, costul marginal al producției se recomandă să-l calculăm prin formula:

$$\Delta Z = \frac{FC}{q^2+q}, \text{ lei/ha} \quad (12)$$

În caz dacă randamentul solului scade cu 1 chintal/hectar, costul marginal va constitui:

$$\Delta Z = \frac{FC}{q^2-q}, \text{ lei/ha} \quad (13)$$

Capitolul 3. Perfecționarea metodelor de gestiune a potențialului funciar al regiunii

În agricultură funcționează legea echivalenței și indispensabilității factorilor de viață a plantelor, la baza căreia se află concepția factorilor-limită și „legea minimumului”, în corespundere cu care randamentul culturilor agricole deseori este limitat nu de elementele care sunt necesare în cantități mari, dar de acele elemente care se găsesc foarte puțin în sol. Luând în considerație diversitatea condițiilor climaterice, tipurilor de sisteme de prelucrare a solurilor și, în sfârșit, tradițiilor stabilite de prelucrare a culturilor agricole în diverse regiuni ale republicii, considerăm rațional sub aspect economic să fie acceptată specializarea atât regională, cât și locală.

Însă nu poate fi îndreptățit caracterul multiramural al entităților ce activează în condițiile actuale. Reieșind din faptul că pe perioada de 25 ani producerea a 9 - 12 tipuri de produse agricole era obligatorie pentru fiecare entitate agricolă (pentru a asigura comanda de stat), actualmente alegerea culturilor cultivate trebuie să fie determinată, în primul rând, de fezabilitatea culturii.

Experiența mondială de producere a produselor agricole în condiții de piață ne arată că eficiența maximă a utilizării solului se obține prin cultivarea unui număr minim de culturi.

Nu putem trece cu vederea faptul că deseori se întâmplă ca lucrările de mecanizare, dar și cele manuale, să fie efectuate la un nivel de calitate insuficient, rezultat al utilizării tehnicii uzate moral și fizic, iar pe de altă parte se simte și o scădere a disciplinei tehnologice, calificării mecanizatorilor și altor angajați. Depășirea acestor fenomene negative este posibilă prin elaborarea și aplicarea noilor sisteme de prelucrare a solului, luându-se în considerare factorii naturali: complexitatea, utilizarea eficientă și la maxim a condițiilor climaterice naturale, aplicarea sistemului de îngrășăminte biologice și protecția plantelor de la boli și dăunători, minimizarea prelucrării solului. Vom prezenta analiza comparativă a producerii și comercializării grâului a SRL „Cumnuc Agro” și CPC „Daalar Duzu” din raionul Ciadâr - Lunga pentru anul 2015, cu scopul de a identifica eficiența economică în urma utilizării tehnologiei de prelucrare minimă a solului – tehnologia Mini-Till. Gospodăriile date au aproximativ aceleași suprafețe de teren agricol și ambele sunt amplasate pe același platou al raionului Ciadâr - Lunga, adică au aceleași condiții naturale de landșaft. În SRL „Cumnuc Agro” grâul este cultivat cu aplicarea tehnologiei Mini - Till, dar în gospodăria vecină prin aplicarea metodei tradiționale.

Analiza productivității utilizării solului pentru celelalte culturi în gospodăriile analizate ne demonstrează că în condițiile unei agriculturi instabile tehnologia prelucrării minime a solurilor asigură indicatori mai buni ai fertilității (tabelul 5). Profitul la 1 hectar în cazul culturilor cerealiere și boboase prelucrate prin aplicarea tehnologiei Mini - Till este de 1,5 ori mai mare (inclusiv de 3,9 ori) decât prin aplicarea tehnologiei tradiționale, dar pentru floarea soarelui cu 19,6% (figura 6).

Asupra dezvoltării producerii agricole, pe lângă potențialul natural al solului mai influențează și un șir de factori economici: asigurarea cu resurse de muncă, baza tehnico-materială, experiența acumulată de producere. Iată de ce, în condițiile actuale, asupra dezvoltării agriculturii o mare influență o au metodele de reglementare de stat, în particular, factorii instituționali – politica agrară a statului, formele de proprietate asupra pământului, raportul dintre diferite forme organizatorico-juridice de gospodărire și alți factori. Mecanismul de reglementare

statală a utilizării raționale a resurselor funciare funcționează în baza a două componente – pârgii organizatorice și pârgii economice (figura 7).

Tabelul 5. Analiza comparativă a indicatorilor de recoltă și profit ale culturilor agricole în cadrul SRL „Cumnu Agro” și CPC „Daalar Duzu” pentru anul 2015

Recolta, (c/ha)	SRL „Cumnu Agro”		CPC „Daalar Duzu”	
	cost unitar (Z), lei/c	profit calculat pentru 1 chintal (P), lei	cost unitar (Z), lei/c	profit calculat pentru 1 chintal (P), lei
5	594,1	-335,2	735,0	-508,0
10	348,4	-89,5	434,1	-207,1
15	266,5	-7,6	333,8	-106,8
20	225,6	33,4	283,7	-56,7
25	201,0	57,9	253,6	-26,6
30	184,6	74,3	233,5	-6,5
35	172,9	86,0	219,2	7,8
40	164,2	94,8	208,4	18,5
45	157,3	101,6	200,1	26,9
50	151,9	107,1	193,4	33,6
55	147,4	111,5	187,9	39,1
60	143,7	115,2	183,4	43,6

Sursa: calculat de autor în baza rapoartelor F. nr. 7- CAI și F. nr. 9 – CAI

SRL „Cumnu Agro” și CPC „Daalar Duzu” pentru anul 2015

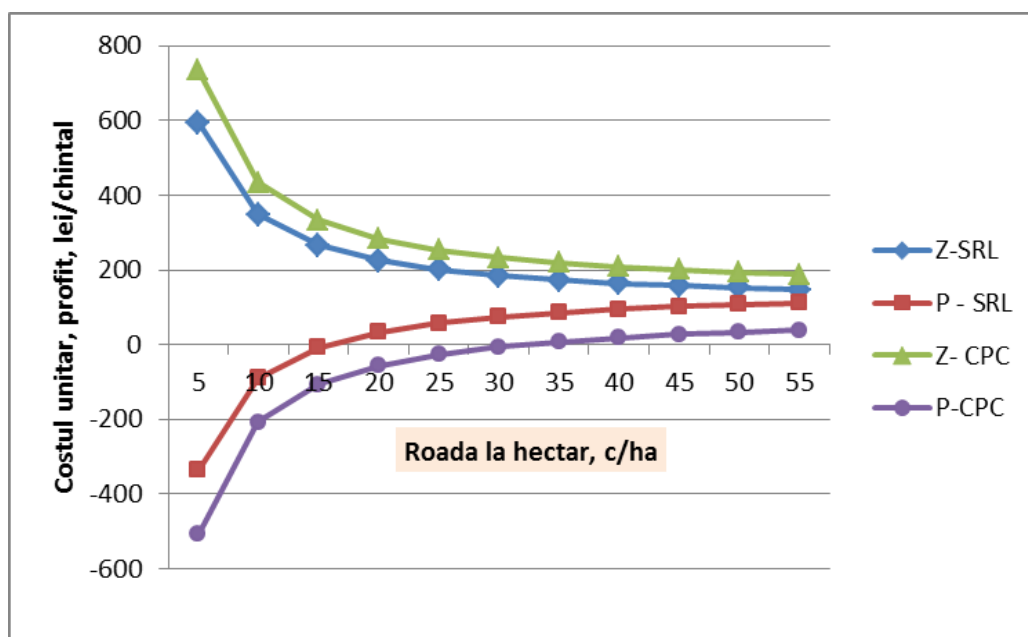

Figura 6. Dependența costului unitar și profitului de recolta grâului în SRL „Cumnu Agro” și CPC „Daalar Duzu” pentru anul 2015

Sursa: elaborat de autor în baza informației din tabelul 5

Unde: Z – costul unitar, (lei / chintal); P – profit, (lei/chintal)

Pentru stimularea creșterii eficienței în urma folosirii terenurilor se recomandă să fie aplicat indicele (coeficientul) de depășire a indicatorului de profit pe 1 ha asupra valorii medii pe

regiune (raion). Această măsură îi va motiva pe producătorii agricoli să caute modalități de majorare a profitului pe de o parte și, să ordoneze raportarea statistică pe de altă parte. În funcție de direcția și mărimea modificării acestui coeficient cresc sau se micșorează subsidiile oferite entităților agricole. În particular, dacă coeficientul este egal cu 1, volumul subsidiilor rămâne neschimbat, în caz de creștere a coeficientului până la 1,3 vor crește subsidiile cu 10%, mai mult de 1,3 – cu 20%, respectiv, în caz de diminuare a coeficientului până la 0,7 subsidiile se vor micșora cu 10%, mai jos de 0,7% - cu 20%.

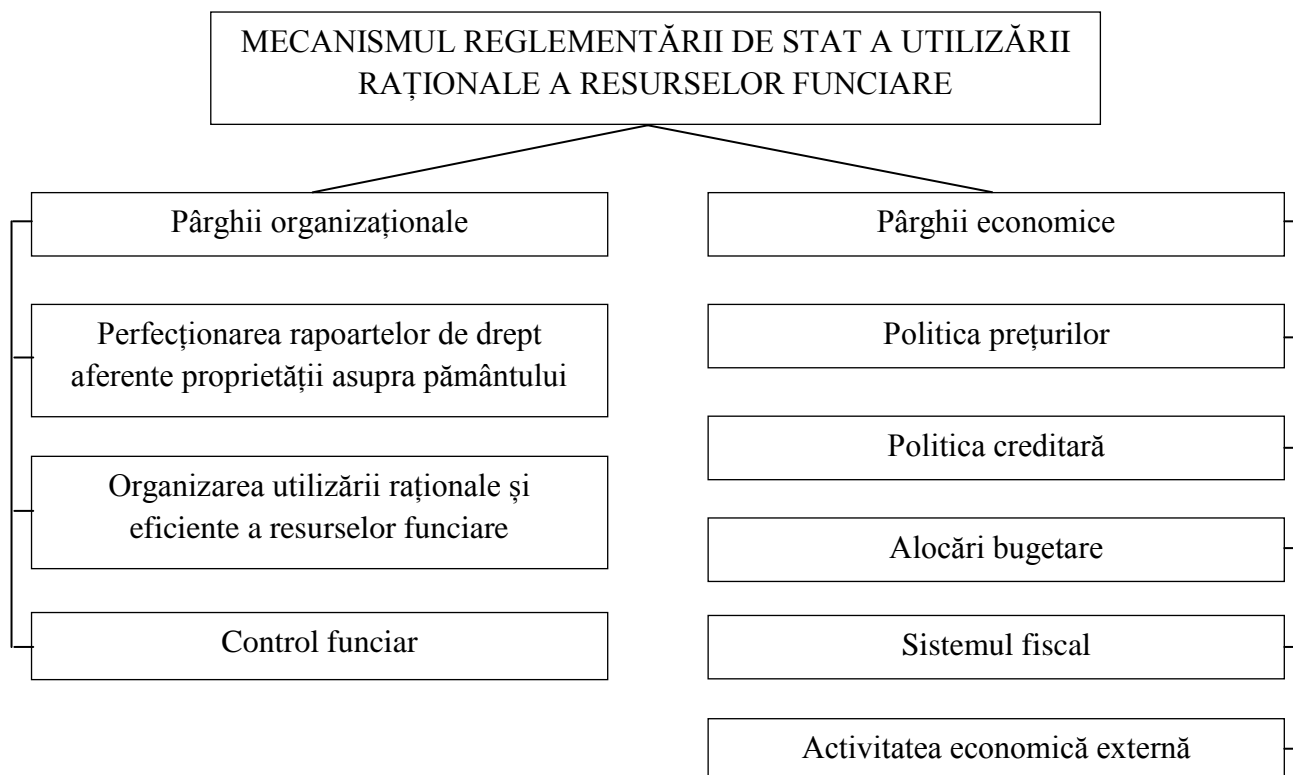

Figura 7. Mecanismul reglementării de stat a utilizării raționale a resurselor funciare

Sursa: elaborat de autor

Nu pot fi oferite subsidii acelor entități agricole care nu asigură integritatea (fertilitatea) solurilor exploatate și / sau comit cazuri de utilizare inefficientă a terenurilor arabile și terenurilor cu culturi perene.

Subsidiile se oferă acelor producători agricoli, inclusiv prin asociații de consumatori de apă, pentru recompensarea parțială a cheltuielilor de utilizare a resurselor energetice pentru furnizarea apei cu scopul irigațiilor terenurilor [6]:

- a) în mărime de 50% din cheltuieli pentru energie electrică utilizată pentru asigurare cu apă din sistemul centralizat de irigare;

- b) în mărime de 80% din cheltuielile suportate pentru energie electrică utilizată cu scopul de pompare de două sau mai multe ori a apei din sistemul centralizat de irigare.

Pentru regiunea de Sud a țării, situate în epicentrul zonei agricole nesustenabile, recolta medie a culturilor de bază este mai mică decât cea la nivel republican cu 10,2%. În legătură cu aceasta, s-ar merita subsidiile menționate să fie majorate până la respectiv 55% și 85% din cheltuieli.

Stimularea investițiilor pentru procurarea tehnicii agricole, inventarului, utilajului pentru sisteme de irigare prevede ajutor în valoare de 50% din prețul acestora. Recomandăm ca pentru UTA Gagauzia și celorlalte raioane din regiunea de Sud compensarea respectivă să fie majorată până la 55%.

Desigur că au fost prezentate doar o parte dintre rezervele de creștere a eficienței utilizării resurselor funciare cu caracter endogen, adică factori interni și prezentate unele aspecte științifico-metodice ale eficienței utilizării pământului în agricultură. Aceste rezerve există în fiecare gospodărie și în funcție de cât de eficient sunt valorificate, în mare măsură depinde productivitatea reală a resurselor funciare la nivelul entităților și regiunilor.

III. CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În bază studierii unui număr mare de lucrări a autorilor la nivel național și din străinătate elaborate pe problematica gestiunii potențialului funciar al regiunii și în baza rezultatelor cercetărilor proprii, autorul a ajuns la următoarele concluzii:

1. În literatura de specialitate pământului îi sunt oferite multiple roluri, aplicabile în diverse ramuri ale economiei naționale. În agricultură pământul reprezintă factorul de bază a producerii, care funcționează concomitent ca obiect al muncii, dar și ca mijloc de muncă. El reprezintă baza activității de producere și este premisa cea mai importantă pentru existența societății umane. În comparație cu ceilalți factori de producere utilizați în agricultură pământul își are particularitățile sale, dintre care cea mai importantă este cauzată de fertilitatea acestuia, adică capacitatea de a oferi substanțe nutritive plantelor cultivate și de a produce recoltă. Cunoaștem trei tipuri de fertilitate a solului: naturală, artificială și economică.
2. În lucrare este menționat faptul că după criteriul de calitate a solului, de la un teren la altul, pământul nu este uniform. Unele terenuri conțin mai multe substanțe nutritive, altele sunt mai umede, celelalte au o altă structură. Ca rezultat, este demonstrat că în condiția aceluiași efort depus pentru prelucrarea terenului se vor obține efecte (roadă) diferite de pe suprafețele de terenuri egale. Sub influența muncii depuse de către om, aceste decalaje pot fi nivelate,

sau invers, evidențiate, reflectându-se și asupra indicatorilor de eficiență economică ca: productivitatea medie anuală a unui angajat, costul unitar și altele.

3. Gestiunea potențialului funciar trebuie să fie analizată ca acțiune sistemică, conștientă, orientată spre un anumit scop asupra resurselor funciare, atât de către organele de stat, cât și de către societate, dar și ca legități obiective și tendințe de utilizare, cu scopul asigurării dezvoltării social-economice a regiunii. În condițiile actuale, scopul primordial al gestiunii se realizează în baza utilizării raționale și protecției solurilor, dezvoltării eficiente a activității de antreprenariat, păstrarea și regenerarea mediului natural înconjurător, inclusiv a solurilor, obținerea veniturilor maxime pentru exploatarea pământului în diverse bugete.
4. În Republica Moldova autoritățile regionale sunt cel mai important și de bază „catalizator” al eficienței politicii funciare. Ele dispun de o reală posibilitate de creare a bazei normativ-juridice de utilizare a pământului, care include atât mijloace și reguli de oferire a terenurilor, cât și metode de creștere a atractivității potențialului funciar sub aspect inovațional și investițional.
5. Din punct de vedere al teoriei economice potențialul funciar poate fi prezentat ca productivitate maximal posibilă a factorului de producție primordial în agricultură, în baza totalității realizărilor științifico-tehnice aprobate, în condiții climaterice concrete ale regiunii, zonei, entității.
6. Necesitatea de a crește eficiența utilizării pământurilor în agricultura Republicii Moldova și UTA Gagauzia reiese, după cum arată cercetările, din următoarele concluzii:
  - a. ponderea producției vegetale în toate categoriile de gospodării ale Republicii Moldova în ultimii 18 ani s-a păstrat la nivel de 3/5 din producția globală a ramurii;
  - b. în general, profitul din vânzarea producției vegetale ale întreprinderilor agricole ale UTA Gagauzia, în ultimii 12 ani (2001 – 2012) prezintă 4/5 din profitul global al regiunii.
7. În condițiile agriculturii nesustenabile, utilizarea resurselor funciare abordate în timp poartă un caracter instabil, ceea ce reprezintă o particularitate a potențialului resurselor naturale. În legătură cu aceasta recolta globală a culturilor agricole și indicatorul de productivitate a culturii poartă un caracter ciclic, cu ascensiuni și căderi. Pentru majoritatea culturilor cultivate, variația constituie mai mult decât este recolta medie anuală respectivă. Cele mai instabile culturi sub aspect de coeficient de variație pentru perioada 1995 – 2013 (în ordine descrescătoare) sunt strugurii, porumbul, mazărea, orzul.
8. În sectorul agricol, cultivarea solului și anume a calității lucrărilor efectuate, spre deosebire de lucrările industriale, poartă un caracter productiv: nivel calitativ mai înalt al lucrărilor

efectuate asigură o recoltă mai mare de pe suprafața de teren. Iată de ce profesionalismul și disciplina mecanizatorilor, agronomilor, inginerilor este condiția de bază pentru obținerea recoltei mari de grâu, orz și alte culturi cerealiere. În baza exemplurilor concrete este prezentată eficiența economică cauzată de creșterea calității operațiunilor tehnologice implementate în cadrul metodei Mini-Till în SRL „Cumnuc Agro”

9. Din tot spectrul de culturi cultivate în regiune o mai mare atenție trebuie să fie oferită grâului de iarnă, porumbului și floare-soarelui care în perioada 2008 – 2014 au constitui $\frac{3}{4}$ din totalul suprafețe însămânțate.

În baza cercetărilor efectuate, de către autor au fost elaborate și propuse spre aplicare în practică următoarele recomandări:

1. Cu scopul utilizării depline a potențialului fertilității resurselor funciare ale țării și ale regiunilor în lucrare, în baza metodologiei elaborate, sunt argumentate și recomandate spre aplicare normativele de productivitate a pământului în agricultură atât pentru Republica Moldova cât și pentru UTA Gagauzia în trei variante: potențialul științific argumentat, potențialul maxim productiv și potențialul real productiv.
2. Pentru a asigura o mai mare aplicabilitate calculului eficienței utilizării resurselor funciare în practică, în lucrare sunt prezentate explicit formulele cu ajutorul cărora se poate determina produsul global în unități cantitative sau valorice pentru perioada de un an sau mai mulți, atât pentru o cultură luată în parte cât și pentru un grup de culturi. Concomitent se oferă posibilitatea de calcul pentru coeficienții utilizării potențialului funciar ce sunt științific argumentate, maximal și real ca relație între randamentul normativ și real ale solului. Nivelul potențial al productivității resurselor funciare se determină ca sumă a productivității și rezerva reală de creștere.
3. Cu scopul de a determina rezervele reale a eficienței utilizării pământului în cadrul fiecărei gospodării agricole, regiunii în ansamblu, în lucrarea dată sunt elaborate și recomandate formulele de calcul a profitabilității normative minime, calculate pentru un hectar de pământ, atât pentru culturile de bază separat, cât și medie pentru grupurile de culturi de bază. Calculele date au fost efectuate din considerente de reproducere simplă a resurselor funciare, materiale, economice.
4. Cercetările ne demonstrează că, în scopul creșterii productivității solului și culturilor agricole, pe lângă metodele cunoscute, se propune ca în regiune să se mărească suprafața de cultivare a culturilor proteaginoase, care într-o măsură mai mare îmbogățesc solul cu azot,

pentru a atinge nivelul științific argumentat: mazăre 4 000 hectare și ierburi perene 12 000 hectare respectiv.

5. Pentru a fi depășite fenomenele de productivitate joasă a lucrărilor în cadrul ramurii se recomandă a fi perfecționat sistemul de pregătire a cadrelor, dar și implementarea noilor forme de salarizare în funcție de rezultatul obținut (în particular, în funcție de recoltă). În acest proces este important să fie asigurat un nivel motivant de salarizare pentru mecanizatori și alte categorii de angajați.
6. Pentru comoditatea specialiștilor din cadrul entităților agricole și a autorităților publice locale sunt recomandate formulele pentru calcularea costului de producție marginal, pentru situația când în condiții egale roada se mărește sau se micșorează cu un chintal pe hectar.
7. Pentru o analiză corectă a volumului de profit brut, cât și a indicatorilor specifici ai profitului pe unitate de teren se recomandă să se determine și mediile anuale mobile. Atunci când au fost utilizați indicatori medii pentru perioada de 4 ani (2002, 2005, 2009 și 2012) gospodăriile înregistrau pierderi de la culturile cerealiere, dar aplicarea mediilor mobile (în mediu pentru 3 ani) pierderile erau acoperite din profitul anilor precedenți, asigurând în așa fel profitabilitate pentru întreaga perioadă de utilizare a pământurilor.
8. Sunt argumentate recomandările pentru accesarea resurselor financiar-creditare oferite gospodăriilor agricole în condiții preferențiale, cu scopul utilizării acestora pentru construcția sistemelor de irigare, procurarea tehnicii pentru irigare, pentru măsuri de combatere a eroziunii solului, pentru procurarea mijloacelor tehnice necesare în procesul de implementare a tehnologiei Mini-Till sau No-Till.
9. Pentru a stimula creșterea eficienței funciare se recomandă de aplicat indexul de depășire a profitului obținut pe un hectar în cadrul entităților agricole în comparație cu cel mediu la nivel regional (raional). În funcție de direcția și mărimea modificării acestui coeficient se vor mări sau micșora subsidiile oferite producătorilor agricoli.
10. Pentru compensarea parțială a cheltuielilor producătorilor agricoli legate de utilizarea resurselor energetice (energie electrică, motorină, benzină) sunt prevăzute subsidii din partea statului [6, 7]. Pentru regiunea de Sud a republicii, situate în epicentrul zonei agriculturii nesustenabile, productivitatea medie a culturilor de bază este cu 1/10 mai mică decât indicatorul respectiv pe țară. În legătură cu acest fapt, ar urma ca subsidiile să fie majorate în aceeași proporție pentru entitățile agricole din sudul țării: cheltuielile pentru energie electrică utilizate cu scopul pomparei apei din sistemul centralizat de irigare și cheltuielile pentru a doua pompare și celelalte pompări.

BIBLIOGRAFIE:

Bibliografie în limba română:

1. Anuarul statistic al Republicii Moldova. - Ch.: Statistica, 2015. – 556 p.
2. Buzu O., Botnarenco I., Bălan I., Metodologia evaluării terenurilor cu destinație agricolă. Chișinău: F.E.P. „Tipogr. Centrală”, 2000. – 224 p.
3. Catan P. Resursele funciare – component esențială a potențialului de producție a sectorului agrar. În: Studii Economice. Chișinău, 2010, nr. 1 - 2,
4. Cimpoes D., Consolidarea exploatațiilor agricole: realități și perspective. Chișinău: Ed. UASM, 2012, -256 p.
5. Doga V., Bajura T și alții. Strategia de dezvoltare a sectorului agroalimentar în perioada anilor 2006 - 2015 Economie și dezvoltare rurală imdrp n 2 ,4 , p. 74.
6. Hotărârea Guvernului № 135 din 24.02.2014 «Cu privire la modul de repartizare a mijloacelor fondului de subvenționare a producătorilor agricoli».
7. Legea Republicii Moldova Nr. 243 - XV din 08.07.2004 «Privind asigurarea subvenționată a riscurilor de producție în agricultură ».
8. Litvin A. Managementul promovării exportului producției agroalimentare (cazul Republicii Moldova). Autoreferatul tezei de doctor habilitat în științe economice. Chișinău, 2014.
9. Stratan Alexandru, Anastase Ileana. Dezvoltarea potențialului economic al întreprinderii în contextul tendințelor europene. Chișinău: INCE, 2014. - 214 p.
10. Timofte E., Popa D. Eficiența mecanismului economic în sectorul agrar. Monografie. Chișinău: Complexul Editorial al IEFS, 2009. - 343 p.

Bibliografie în limba rusă:

11. Петти У. Трактат о налогах и сборах. //Антология экономической классики в 2-х томах, Т.1. — М.: Эконов, 1991. – 328 с.
12. Пармакли Д.М. Экономический потенциал земли в сельском хозяйстве. Монография. – Ch.:ASEM, 2006. - 384 с.
13. Пармакли Д., Бабий Л. Аграрная экономика: Учеб. – Ch. S.n. (Tipogr.«Turnul Vechi» SRL). 2008. – 411 с.
14. Пармакли Д. Экономика использования земли в сельском хозяйстве.- Ch.: Univ. de stat din Cahul 2005. – 177 с.
15. Пармакли Д., Мокану Н. Аграрная экономика Республики Молдова: состояние и пути реструктуризации. Монография. Гос. Аграрный ун-т Молдовы, Кахул Гос. Ун-т им. Б. П. Хашдеу. – К.: Б.и., 2009.- 324 p.
16. Семченкова С. В. Устойчивость землепользования коллективных сельскохозяйственных организаций в условиях оборота земельных долей. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. – М. 2005. – 26 с.
17. Сырбу И. М. Управление и планирование на предприятии. Chișinău, ASEM, 2005. - 366 с.

Publicații la tema tezei

Monografii:

1. Пармакли Д. М., Тодорич Л. П., Дудогло Т. Д., Яниогло А. И. Эффективность землепользования: теория, методика, практика. Монография. - Комрат: Б. и., 2015 (Tipogr. "Centrografic"). – 274 p. ISBN 978-9975 (4,94 с. а.)

Articole în diferite reviste științifice:

2. Dudoglo T. Perefecționarea relațiilor economice ale întreprinderilor din ramura de vinificație: Economica. Revistă științifico-didactică. ASEM, An. XIII, nr. 3 (51) - 2005 – с. 64 - 66. ISBN 1810-9136 (0,25 с. а.)

3. Дудогло Т., Пармакли Д., Яниогло А. К вопросу оценки новых технологий возделывания сельскохозяйственных культур: Вестник Нижегородского государственного аграрно-технического институт (Россия) № 10, 2014, с. 20 - 25. ISSN 2227-9407 (0,12 с. а)
4. Пармакли Д., Дудогло Т., Яниогло А. Затраты и урожайность: методологические аспекты: Вестник Верхневолжья Ярославская государственная сельскохозяйственная академия (Россия), № 12, 2014, с. 11 - 18. ISSN 2451-9581 (0,17 с. а.)
5. Дудогло Т. Природно-климатические особенности регионов республики и их влияние на продуктивность земельных ресурсов. Buletinul științific al universității de stat «B. P. Hajdeu» din Cahul, № 1 (11) 2014, с. 126 – 133 ISSN 1875-2723 (0,5 с.а.)
6. Дудогло Т. Обоснование нормативных показателей рентабельности и прибыли для сельскохозяйственных организаций АТО Гагаузия. Studii economice. Revistă științifică. an 9, nr.1/2015. ULIM, p. 38 - 43. ISSN 1857-226X (0,3 с. а.)

Articole în culegeri științifice:

7. Дудогло Т. Интенсификация – путь к повышению эффективности производства: Simpozionul internațional al tinerilor cercetători, Chișinău, 18 – 19 aprilie 2003 - с. 119 - 122. ISBN 9975-75-193-8 (0,25 с. а.)
8. Дудогло Т. Рентабельность – важнейший показатель эффективности предприятий: Региональная научно-практическая конференция «Актуальные проблемы экономического и культурного развития АТО Гагаузия», г. Комрат, 12 января 2004 – с. 150 - 154. ISSN 1845-2323 (0,3 с. а.)
9. Чихичина Е., Дудогло Т. Проблемы повышения финансовой устойчивости предприятий Гагаузии: Республиканская научно-теоретическая конференция «Наука. Культура. Образование», г. Комрат, 9 февраля 2007 – с. 150 - 152. ISSN 1845-2423 (0,08 с. а.)
10. Дудогло Т. Развитие виноградарства и виноделия – приоритетная задача наращивания экспортного потенциала Молдовы: Международная научно-практическая конференция «Демидовские чтения», Тула, 15 – 16 сентября 2009 – с. 79 - 81. ISSN 3255-9127 (0,25 с. а.)
11. Онофрей А., Дудогло Т. Стратегическое управление региональным виноградовинодельческим сектором АПК Гагаузии: Conferința națională «Responsabilitatea socială corporativă și dezvoltarea durabilă». ASEM Chișinău, 30 martie 2011 – с. 412 - 419. ISBN 978-9975-941-68-6 (0,12 с. а.)
12. Пармакли Д., Дудогло Т., Яниогло А. О некоторых аспектах расчета предела безопасности реализованной продукции: Международная научно-практическая конференция Молдавского государственного университета, 2014, с. 119 - 124. ISBN 978-9975-71-574-4 (0,1 с. а.)
13. Онофрей А., Дудогло Т. Основы управления земельными ресурсами: Международная научно-практическая конференция Молдавского государственного университета, 2014, с. 351 - 355. ISBN 978-9905765 (0,15 с. а.)
14. Пармакли Д., Тодорич Л., Дудогло Т., Яниогло А. О циклическом характере производства продукции растениеводства: Международная научно-практическая конференция INCE, 2014, с. 317 - 321. ISBN 978-9975-4185-1-5 (0,08 с. а.)
15. Дудогло Т. Обоснование потенциальных уровней продуктивности земельных ресурсов АТО Гагаузия: Международная научно-практическая конференция INCE, 2014, с. 326 - 330. ISBN 978-9975-4185-1-5 (0,3 с. а.)
16. Дудогло Т. Обоснование минимальных уровней эффективности землепользования: Международная научно-практическая конференция молодых ученых ВНИОПТУСХ (Москва), 2014, с. 112 - 116. ISBN 978-9905765-7-5 (0,25 с. а.)

17. Пармакли Д., Годорич Л., Дудогло Т., Яниогло А. Некоторые особенности оценки деятельности предприятий в динамике: Международная научно-практическая конференция Славянский университет Молдовы, 2014, с. 23 - 29. ISBN 978-9975-5625-3-7 (0,1 с. а.)
18. Пармакли Д., Дудогло Т., Яниогло А. Методические основы оценки эффективности новых приемов в растениеводстве. Международная научно-практическая конференция Буковинского государственного финансово-экономического Университета (Украина), 2014 – с. 74 – 77. ISBN 978-617-7096-24-4 (0,08 с. а.)
19. Dudoglo T., The methodology of land potential valuation and the effectiveness of its usage in agriculture. Simpozionul științific al tinerilor cercetători. Vol. I, ASEM, 2015, p. 218 – 223. ISBN 978-9975-75-748-5 (0,25 с. а.)
20. Пармакли Д., Дудогло Т., Экономический потенциал земли и его использование в Республике Молдова: Международная научно-практическая конференция ВНИОПТУСХ (Москва), 2015, с. 308 - 310. ISBN 978-9905765-7-7 (0,12 с. а.)
21. Онофрей А., Дудогло Т. Актуальные проблемы земледелия АТО Гагаузия. Priorități strategice de modernizare inovațională a economiei Republicii Moldova. Ediția a X-a a conferinței științifice Internaționale USM, 2015, p. 486 - 490. ISBN 978-71-711-3 (0,15 с. а)

ADNOTARE

Dudoglo Tatiana, «Gestiunea eficientă a potențialului funciar ca bază a dezvoltării economice a UTA Gagauzia», teza de doctor în științe economice, specialitatea: 521.03 – Economie și management (în agricultură), Chișinău, 2016.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie cu 153 titluri, 28 anexe, 127 pagini de text principal, 29 de tabele, 34 de formule, 27 de figuri.

Numărul de publicații la acest subiect: rezultatele sunt publicate în 21 lucrări de specialitate, cu volum de 8,9 c. a.

Cuvinte cheie: potențial funciar, sol, dezvoltare economică, regiune, producție agricolă, cultură agricolă, gospodărie agricolă, rentabilitatea producției, capacitate de producție agricolă.

Domeniul de cercetare îl reprezintă aspecte teoretice, metodologice și practice ale principalelor direcții în administrarea potențialului agricol ca fundament al dezvoltării regiunii UTA Gagauzia.

Scopul tezei: este cercetarea, elaborarea și fundamentarea principalelor direcții ale administrării potențialului funciar pentru asigurarea creșterii economice a regiunii.

Obiectivele cercetării: să se efectueze analiza abordărilor teoretice și metodologice pentru identificarea conținutului economic, rolului administrării regionale a potențialului funciar, evaluarea structurii actuale a stării și utilizării resurselor funciare ale Republicii Moldova și UTA Gagauzia, efectuarea fundamentării economice ale direcțiilor prioritare în domeniul creșterii productivității terenurilor agricole din regiune, elaborarea recomandărilor pentru perfecționarea mecanismului de reglementare a folosirii regionale a terenului agricol.

Noutatea științifică și originalitatea lucrării constă în faptul că pe parcursul cercetării au fost elaborate abordări teoretice și științifico-metodologice pentru identificarea esenței și însemnătății regionale a administrării potențialului agricol, este evaluată structura actuală, starea și utilizarea potențialului agricol al Republicii Moldova și al UTA Gagauzia; s-au elaborat parametrii potențialului economic al productivității agricole pentru agricultura din regiunea de sud a țării; s-a efectuat fundamentarea nivelurilor minime de eficiență a folosirii pământurilor în condiții de agricultură în UTA Gagauzia, s-au elaborat recomandări pentru perfecționarea mecanismului de reglementare regională a folosirii agricole a pământurilor.

Problema științifică soluționată în cadrul acestui studiu, constă în elaborarea unui sistem complex (perfecționat) de dirijare a potențialului funciar din regiune, ca bază a dezvoltării sale economice.

Însemnătatea teoretică a lucrării constă în faptul că analiza efectuată a stării actuale și a perspectivelor de dezvoltare a entităților agricole din Republica Moldova și UTA Gagauzia și propunerile elaborate în vederea asigurării creșterii lor economice pot fi aplicate în dezvoltarea pe viitor a metodelor teoretice legate de identificarea direcțiilor de creștere economică a regiunilor la nivel național.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în analiza efectuată în cadrul cercetării și derivă din recomandările ce le conține, implementarea cărora poate contribui la creșterea calității deciziilor strategice și tactice, adoptate de producătorii agricoli, dar și de către autoritățile de state ale regiunii, în domeniul dezvoltării sectorului agricol național, creșterii eficienței acesteia.

Rezultatele cercetărilor științifice, concluziile și recomandările practice ale lucrării de disertație au fost expuse de către autor în lucrările prezentate la conferințele științifico-practice în țară și în străinătate, la seminarii inter-catedrale în instituțiile de învățământ superior ale republicii. Principalele recomandări și sugestii și-au găsit utilitate în entitățile agricole SRL „Cumnuc - Agro” și SRL „Bașcalean - Agro”, SA „Aidîn”, precum și în dezvoltarea programului de dezvoltare a sectorului agricol în UTA Gagauzia.

АННОТАЦИЯ

Дудогло Татьяна, «Эффективное управление земельным потенциалом как основа экономического развития АТО Гагаузия», диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук, специальность 521.03 – Экономика и менеджмент (в сельском хозяйстве), Кишинэу, 2016.

Структура диссертации: введение, три главы, выводы и рекомендации, библиография 153 источника, 28 приложений, 29 таблиц, 34 формул, 27 рисунков, 127 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 21 научных работах общим объемом 8,9 а. л.

Ключевые слова: земельный потенциал, почва, экономическое развитие, регион, сельскохозяйственное производство, сельскохозяйственные культуры, сельское хозяйство, рентабельность продукции, урожайность.

Область исследования: управление земельными ресурсами как основополагающий фактор стабильного развития региона, представляющего собой открытую динамично развивающуюся территориальную экономическую систему.

Цель исследования: разработка теоретических основ и формирование методического инструментария совершенствования системы управления земельным потенциалом региона для обеспечения его экономического роста.

Задачи: провести экономическое обоснование приоритетных направлений повышения продуктивности земельных ресурсов региона; предложить методику оценки эффективности использования земли в сельском хозяйстве; обосновать параметры потенциала продуктивности земли в Республике Молдова и АТО Гагаузия; выработать рекомендации по совершенствованию механизма регулирования регионального аграрного землепользования; предложить и обосновать теоретико-методический инструментарий по рационализации использования земельных ресурсов.

Научная новизна и оригинальность. В ходе исследования были разработаны теоретические и научно-методологические подходы к определению сущности и значения регионального управления земельным потенциалом; выработаны параметры экономического потенциала продуктивности земли для земледелия южной зоны страны; проведено экономическое обоснование минимальных уровней эффективности землепользования в условиях неустойчивого земледелия АТО Гагаузия; выработаны рекомендации по совершенствованию механизма регулирования регионального аграрного землепользования.

Научная проблема, решенная в исследовании, заключается в разработке комплексной системы совершенствования управления земельным потенциалом региона, как основы его экономического развития.

Теоретическая значимость работы заключается в том, что проведенный анализ современного состояния и перспектив развития сельскохозяйственных предприятий Республики Молдова и АТО Гагаузия и выработанные предложения по обеспечению их экономического роста могут быть применены для дальнейшей теоретической разработки путей, связанных с определением направлений стабильного экономического развития регионов республики.

Практическая значимость диссертации состоит в том, что проведенный в исследовании анализ, полученные результаты и выводы доведены до уровня конкретных рекомендаций и позволяют повысить качество стратегических и тактических решений, принимаемых сельхозпроизводителями, а также органами власти регионов по вопросам развития отечественной сельскохозяйственной отрасли, повышения эффективности ее деятельности.

Результаты научных исследований, выводы и практические рекомендации диссертационного исследования были изложены автором в научных сообщениях на научно-практических конференциях в стране и за рубежом, на межкафедральных семинарах в Высших учебных заведениях республики. Основные рекомендации и предложения нашли применение в сельскохозяйственных предприятиях SRL «Cumnuc - Agro» и SRL «Başcalean - Agro», SA «Aidîn», а также при выработке программы развития отрасли сельского хозяйства в АТО Гагаузия.

ANNOTATION

Dudoglo Tatiana, «Effective management of land potential as a basis for economic development of ATU Gagauzia», to the thesis of Doctor in economics, specialty: 521.03. - Economics and Management (in agricultures industry), Chisinau, 2016.

Structure of the dissertation: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography from 153 sources, 28 addenda, 29 tables, 34 formulas, 27 images, 127 main pages. Obtained results are published in 21 scientific papers totaling 8,9 a. l.

Key words: land potential, soil, economic development, region, agricultural production, crops, agriculture, product profitability, crop yield.

Field of study: land management as a fundamental factor of stable development of the region, which is a dynamically open territorial economic system.

Purpose of the study: development of theoretical basis and formation of methodological tools to improve land management capacity in the region to ensure its economic growth.

Goals: to conduct feasibility study of priority directions for increase of productivity of land resources in the region; propose a methodology to assess the efficiency of land use in agriculture; substantiate parameters of land potential productivity in Republic of Moldova and ATU Gagauzia; elaborate recommendations for improving the mechanism of regulation of the regional agricultural land use; propose and justify theoretical and methodological tools to rationalize the use of land resources.

Scientific novelty and originality. The study developed theoretical and scientific - methodological approaches to define the essence and importance of the regional management of land potential; elaborated parameters of land productivity of the economic potential for agriculture in southern zone of the country; conducted feasibility study of land use minimum levels of efficiency in terms of unstable farming in ATU Gagauzia; drawn up recommendations for improving the mechanism of regulation of the regional agriculture land use.

The scientific problem solved in the study is to develop a comprehensive system to improve the management of land potential of the region, as the basis of its economic development.

Theoretical importance is in the fact that carried analysis of present state and perspectives of agricultural companies' development in Republic of Moldova and ATU Gagauzia and drawn suggestions on providing their economic growth can be used for further theoretical development associated with a particular direction of stable economic development of the regions of the Republic of Moldova.

Practical importance is that analyses carried in the study, final results and conclusion where implemented as specific guidance and allow to increase the quality of strategical and tactical decisions of farmers as well as the regional authorities on the development of the domestic agricultural sector and enhance its effectiveness.

Results of the scientific studies, conclusions and practical recommendations where presented by the author in scientific reports on scientific conferences in the country and abroad, on the inter-chair seminars in the republic higher education institutions. The main recommendations and suggestions have been applied in the agricultural enterprises, such as «Cumnuc - Agro» Ltd., «Başcalean - Agro» Ltd. and S.A. «Aidîn», as well as in the elaboration of the program of development of the agricultural sector in ATU Gagauzia.

DUDOGLO TATIANA
**GESTIUNEA EFICIENTĂ A POTENȚIALULUI FUNCİAR CA BAZĂ A
DEZVOLTĂRII ECONOMICE A UTA GAGAUZIA**

**Specialitatea: 521.03 – ECONOMIE ȘI MANAGEMENT
ÎN AGRICULTURĂ**

Autoreferatul
tezei de doctor în științe economice

Aprobat spre tipar: 28 iunie 2016
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 1,0

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj: 50 exemplare
Comanda nr. 1/114

Tipografia Operativă „Artpoligraf” SRL
Chișinău, str. Bănulescu Bodoni 59/1
Tel/Fax:022 22 11 90
Mob: 0 784 85 272
e-mail: office@copycenter.md
www.copycenter.md